

**ΗΜΕΡΙΔΑ ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ 2015-2016**

**“ΣΤΗΡΙΖΩ”**

**20/1/2016**

**ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ**

**Αγίου Παύλου 51 και Κλείτορος**

**3<sup>ο</sup> ΕΠΑΛ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ**

**ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ**

**20/1/2016**

**Διοργάνωση κ. Μπιλανάκη, ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ**

**«Μετάβαση των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από το ένα στάδιο  
σπουδών στο άλλο: εμπόδια και γέφυρες»**

## **ΕΝΟΤΗΤΑ 1**

**«Κατανοώντας τη μετάβαση» (Εισήγηση κ. Μπιλανάκη, ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ):**



**Μπιλανάκη Ελευθερία**

Εκπαιδευτικός, ψυχολόγος, Msc Παιδαγωγικής Ψυχολογίας, Ειδικευση ΣΕΠ.

Υπεύθυνη ΣΕΠ ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ, ΤΗΛ. 2105741999, 6977018936

2015 - 2016

**ISBN =978-618-82437-2-9**

## ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. [Η έννοια της μετάβασης](#)
2. [Τα στάδια της μετάβασης](#)
3. [Η ενσωμάτωση των μαθητών στο σχολείο](#)
4. [Η αντίδραση του ατόμου στη μετάβαση](#)
5. [Μοντέλα διαχείρισης της μετάβασης](#)
6. [Χαρακτηριστικά εφηβείας](#)
7. [Οι θεωρίες ανάπτυξης](#) συνοπτικά: [γνωστική](#) Piaget- [ψυχοκοινωνική](#) Erikson- [ηθική](#) Kohlberg- [συναισθηματική](#) Goleman- [θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης](#).
8. [Συναισθηματικές αναταράξεις της εφηβείας](#)
9. [Ο Σχολικός επαγγελματικός Προσανατολισμός](#)
10. [Θεωρίες μάθησης](#)
11. [Θεωρίες συμβουλευτικής](#)
12. [Συμβουλευτική μετάβασης σε φάσεις](#)

## 1. Η έννοια της μετάβασης

Η έννοια της μετάβασης ορίζεται ως το «πέρασμα» από μια δομημένη σε μια σχετικά «ανοιχτή» ως προς τη δομή της φάση ζωής, όπου συνδέεται η αλλαγή της εκπαιδευτικής βαθμίδας με την αναπτυξιακή αλλαγή του ατόμου.

Οι μεταβάσεις μπορεί να αφορούν στην προσωπική, εκπαιδευτική, κοινωνική ή επαγγελματική μας ζωή (Mögel,1984:158) η μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό (Κιτσαράς 1991:155,Ματσαγγούρας,2003:213), από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, Από το Γυμνάσιο στο Λύκειο, Από το Λύκειο στην αγορά εργασίας / σε ΤΕΙ/ΑΕΙ/ σε ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες, η μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία, η μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας ,αλλά και η μετεγκατάσταση σε άλλη πόλη ή χώρα (Κακαβούλης ,1993:64) κτλ

Ειδικά το **Γυμνάσιο** αποτελεί χώρο πολλαπλών σηματοδοτήσεων που απαιτεί περισσότερες γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες. Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από την παροχή γενικών γνώσεων, ενώ η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από τη διαφοροποίηση των μαθημάτων. Ένα πρώτο καθοριστικό σημείο για την πορεία επαγγελματικής επιλογής είναι το τέλος της **Γ΄ τάξης Γυμνασίου**, γιατί εκεί πρέπει να αποφασίσει, αν θα συνεχίσει, ή όχι, τις σπουδές του (Δημητρόπουλος, 1987). Δηλαδή, στην τάξη αυτή ο μαθητής θα αποφασίσει:

- Αν θα αφήσει το σχολείο, για να εργασθεί.
- Αν θα συνεχίσει το γενικό λύκειο.
- Αν θα συνεχίσει το τεχνικό - επαγγελματικό λύκειο.
- Αν θα εγγραφεί σε μια τεχνική επαγγελματική σχολή, κ.ά.

### **Πιθανά εμπόδια μετάβασης για το μαθητή**

- α) Η αύξηση του αριθμού των μαθητών μέσα στην τάξη,
- γ) Οι αλλαγές στον τύπο και το βαθμό εμπλοκής των γονέων,
- δ) Η αύξηση προσδοκιών για ατομική/ συλλογική εργασία,
- ε) Η λιγότερη ατομική γνωστική και συναισθηματική υποστήριξη του εκπαιδευτικού,
- στ) Το διαφορετικό περιεχόμενο του προγράμματος,
- ζ) Η διαφοροποίηση του τρόπου διδασκαλίας και προσέγγισης της ομάδας των μαθητών από τον εκπαιδευτικό.
- η) Η απόσταση από το σχολείο.

Η **Γ΄ ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ**, είναι ένας δεύτερος σταθμός της προετοιμασίας που κάνει ο μαθητής, για έναν άλλο τύπο επιλογής που είναι δυνατό να οδηγήσει:

- Σε μια εργασία.

- Σε μια ανώτερη εκπαίδευση.

- Σε μια ανώτατη εκπαίδευση (Μαυροματάκος 1978, Λιάντας 1996, Κυπριωτάκης / Παπαγεωργίου 1999).

Απαιτεί : Καλή επίδοση του μαθητή καθώς και Κοινωνική προσαρμογή, Ένταξη στη σχολική ομάδα , Εξοικείωση με το παρα/ πρόγραμμα.

## 2. Στάδια μετάβασης

Το θέμα της μετάβασης από το ΔΗΜΟΤΙΚΟ στο ΓΥΜΝΑΣΙΟ έχει απασχολήσει και εξακολουθεί να απασχολεί την εκπαιδευτική έρευνα.

Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές η μετάβαση περιλαμβάνει τέσσερις φάσεις: **προετοιμασία, μεταφορά, επαγωγή, ενσωμάτωση** (Galton, Gray & Ruddock, 2000).

Η **προετοιμασία** αρχίζει νωρίς, όταν ο μαθητής είναι στο δημοτικό σχολείο, και περιλαμβάνει μια σειρά από δράσεις που αφορούν στο συναισθηματικό και το γνωστικό τομέα. Μέσα από αυτές ο μαθητής αναπτύσσει γνώσεις και δεξιότητες που τον χαρακτηρίζουν ως προσωπικότητα και ως μέλος κοινωνικών ομάδων. Η **μεταφορά** από το μαθητή αυτών των χαρακτηριστικών και των δυνατοτήτων στο γυμνάσιο τον βοηθά να γεφυρώσει σε μια δεύτερη φάση τη μια βαθμίδα με την άλλη.

Η **επαγωγή** είναι μια καθημερινή διαδικασία χρησιμοποίησης και εξέλιξης των γνώσεων και των μηχανισμών που έχουν αποκτηθεί κατά την προετοιμασία και έχουν μεταφερθεί από το δημοτικό στο γυμνάσιο.

Η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει στην **ενσωμάτωση**, την τελική φάση, στο τέλος της οποίας ο μαθητής αισθάνεται ασφαλής και σίγουρος για το νέο του ρόλο ως μαθητής του γυμνασίου.

Η διάρκεια της κάθε φάσης μπορεί να είναι διαφορετική για τον κάθε μαθητή. Συμπερασματικά, η καλή προετοιμασία φαίνεται ότι μειώνει τους χρόνους των άλλων φάσεων, οπότε και η ενσωμάτωση έρχεται γρήγορα, φυσικά κι αβίαστα.

## 3. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1.Η “**εμπλοκή του μαθητή με το σχολείο**” είναι μια έννοια η οποία συσχετίζεται με την επίδοση του μαθητή καθώς και με την πιθανότητα ολοκλήρωσης των σπουδών του.

- + Η έννοια αυτή **απαρτίζεται** από :
- + την «**ακαδημαϊκή ταύτιση**», δηλαδή την “**ταύτιση**” του μαθητή με τους **στόχους του σχολείου** και την αποδοχή από μέρος του εκείνων των στοιχείων που συναπαρτίζουν την ακαδημαϊκή όψη του σχολείου (στόχοι, αναλυτικό πρόγραμμα, διδασκαλία κτλ.)
- + την «**ακαδημαϊκή συμμετοχή**», δηλαδή την **ενεργό συμμετοχή** του μαθητή στην εκπαιδευτική διαδικασία και
- + την «**κοινωνική εμπλοκή**» του μαθητή με το σχολείο, η οποία υποδηλώνει την ‘**αίσθηση του ανήκειν**’ σε αυτό.

Το μοντέλο “εμπλοκή του μαθητή με το σχολείο” ( J. Finn και της K. Voelkl ,πρόγραμμα PISA) :

της “αίσθησης του ανήκειν” στην αίσθηση του μαθητή ότι βρίσκεται σε έναν χώρο όπου τον σέβονται και του φέρονται καλά.

**Αναφέρεται στην υιοθέτηση από μέρους του μαθητή των στόχων του σχολείου και γενικότερα των στόχων της εκπαίδευσης και στην κοινωνική ζωή του σχολείου**

Η ενσωμάτωση αυτή αντανακλά τον βαθμό προσωπικής αποδοχής, σεβασμού και υποστήριξης που απολαμβάνει ο μαθητής από τους συμμετέχοντες στο σχολικό περιβάλλον και επηρεάζεται αφενός από τα προσωπικά **χαρακτηριστικά του μαθητή** και αφετέρου από την κατάσταση που επικρατεί στο σχολικό περιβάλλον.

2. Η **αυτοεκτίμηση** αναφέρεται στην αίσθηση της αξίας που έχει ένα άτομο για τον εαυτό του (Rosenberg). Στην ψυχολογία το **σημείο ελέγχου της συμπεριφοράς** θεωρείται από τα σημαντικά χαρακτηριστικά του ατόμου. Κατά τον Julian Rotter, 1960, οι άνθρωποι τείνουν να αποδίδουν τις πιθανότητες τους για μελλοντική επιτυχία ή αποτυχία σε εσωτερικές ή εξωτερικές αιτίες.

Τα άτομα με **εσωτερικό σημείο ελέγχου** της συμπεριφοράς (internal locus of control) θεωρούν τους εαυτούς τους υπεύθυνους για τα αποτελέσματα των πράξεών τους. Αντιθέτως, τα άτομα που έχουν εξωτερικό σημείο ελέγχου συμπεριφοράς (external locus of control) θεωρούν ότι οι εξωτερικοί παράγοντες είναι περισσότερο σημαντικοί. Πιστεύουν ότι κυρίως η μοίρα, η τύχη και άλλοι εξωτερικοί παράγοντες παρά η ατομική προσπάθεια καθορίζουν το αποτέλεσμα των ενεργειών τους

Επιπροσθέτως, έχει διαπιστωθεί ότι το σημείο ελέγχου της συμπεριφοράς δεν είναι ένα αναλλοίωτο χαρακτηριστικό του ατόμου, αλλά μέσω διαδικασιών μάθησης παρουσιάζονται μετατοπίσεις στην κατεύθυνσή του.

Στην πορεία επίτευξης ενός στόχου υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες. Για παράδειγμα, για την επίτευξη ενός στόχου χρειάζεται εκτός από το εσωτερικό σημείο ελέγχου της συμπεριφοράς και η ύπαρξη **αυτεπάρκειας (self-efficacy)** σε σχέση με τις απαιτήσεις που προβάλλονται, διαφορετικά το άτομο είναι δυνατό να παρουσιάσει συμπτώματα νευρώσης, άγχους, ακόμα και



κατάθλιψης.

## 4. Η αντίδραση του ατόμου στη διαδικασία μετάβασης

Εσωτερικευση δυσκολιών- έκφραση συναισθηματικών διαταραχών

Επανεμφάνιση άγχους αποχωρισμού- απώλεια- πένθος: μπορεί να εκδηλωθεί με προβλήματα συμπεριφοράς (αυθάδεια, επιθετικότητα), λύπη, ψυχοσωματικές διαταραχές, «αδιαφορία»,

Γλωσσικές/ μαθηματικές ελλείψεις

Υιοθέτηση αποκλίνοντος ρόλου, παραβατικότητα, συμπεριφορές υψηλού κινδύνου.

Ενσωμάτωση.

## 5. Μοντέλα διαχείρισης της μετάβασης

### A. Το μοντέλο ικανοτήτων

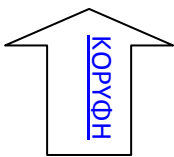
Περιορίζει την περίοδο της μετάβασης σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Η προσαρμογή του παιδιού κατά την περίοδο αυτή γίνεται αντιληπτή με όρους χαρακτηριστικών του

### B. Το αναπτυξιακό οικολογικό μοντέλο με αναφορά στο κοινωνικό πλαίσιο.



ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



## 6.1 ΕΦΗΒΕΙΑ

### Χαρακτηριστικά εφηβείας

Στην εφηβεία συναντάται κάτω από την επίδραση των ορμονών το λεγόμενο αυξητικό τίναγμα που οφείλεται στην υπερλειτουργία των ενδοκρινών αδένων (ωοθυλακίνη και ωχρίνη στα αγόρια/ οιστρογόνα και προγεστερόνη στα κορίτσια στα οποία οφείλεται η εκσπερμάτωση και η εμμηνορυσία στα κορίτσια και στα αγόρια αντίστοιχα).

<b>ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ</b>
• ΕΝΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΥΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑ
• ΥΠΕΡΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ
• ΤΑΥΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ 12- 25 ΠΕΡΙΠΟΥ.

### Μηχανισμοί άμυνας:

- ✓ *Συναισθηματική απομόνωση* (ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ),
- ✓ *Φογή ή άρνηση της πραγματικότητας* («ΑΡΡΩΣΤΗΣΑ»),
- ✓ *Ονειροπόληση*
- ✓ *Εκλογίκευση* («ΔΕΝ ΑΞΙΖΕ ΤΟΝ ΚΟΠΟ»)
- ✓ *Προβολή* («ΜΕ ΑΝΤΙΠΑΘΕΙ Ο ΑΛΛΟΣ»),
- ✓ *Μετάθεση/ μετατόπιση* («Ο ΑΠΟΔΙΟΠΟΜΠΑΙΟΣ ΤΡΑΓΟΣ»)

<b>ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΗΒΕΙΑΣ:</b>
✚ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ ,ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ
✚ Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟ,
✚ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ
✚ Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ
✚ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

## ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Η γνωστική (Piaget, ), συναισθηματική (Gardner, 1989 , 1936, 1920, Goleman 120, 1995, Mayer and Salovey 1995) η ηθική ανάπτυξη (Kohlberg), η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη (ERIKSON ) εξελίσσεται μετασχηματιζόμενη .

<b>ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</b>		
<b>Η ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ERIKSON</b>		
<b>Βρεφική ηλικία</b>	0-1 έτους	Βασική εμπιστοσύνη – δυσπιστία
<b>Νηπιακή ηλικία</b>	2 με 3	Ντροπή και Αμφιβολία
<b>Προσχολική ηλικία</b>	6 ετών	Πρωτοβουλία – Ενοχή
<b>Σχολική ηλικία</b>	11 ετών	Φιλοπονία (Επιμέλεια) Κατωτερότητα
<b>Εφηβεία:</b>	11-18 ετών	Ταυτότητα – Σύγχυση (Διάχυση ταυτότητας)
<b>Marcia, 1980: Διαμόρφωση ταυτότητας μέσα από την αναζήτηση, διερεύνηση και τη δέσμευση σε στόχο</b>		

<b>ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ PIAGET</b>
1. Η αισθησιοκινητική περίοδος (0-2 ετών)
2.. Η περίοδος της προλογικής σκέψης ή προσυλλογιστική περίοδος (2-7 ετών)
• Χωρισμός της περιόδου αυτής σε 2 υποπεριόδους:
<input type="checkbox"/> α. κυρίως προλογική περίοδος (2-5 ετών)
<input type="checkbox"/> β. περίοδος της διαισθητικής σκέψης (5-7 ετών)
3. Η περίοδος των συγκεκριμένων λογικών πράξεων (7-11 ετών)
Ολοκλήρωση συγκεκριμένων λογικών πράξεων (Συνενώσεις, αντιστρεψιμότητα)
4. Η περίοδος των τυπικών λογικών πράξεων ή περίοδος της αφαιρετικής σκέψης (11-15 ετών)



## Η ΗΘΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ KOHLBERG

Το **πρώτο επίπεδο** ηθικότητας είναι το **προηθικό**, που κυριαρχεί στην προσχολική ηλικία, και περιλαμβάνει τα δύο ακόλουθα στάδια: α) την ηθική που εστιασμένη στην τιμωρία και την υπακοή και β) την ηθική του αφελούς συντελεστικού ηδονισμού.

Το **δεύτερο επίπεδο** της κατηγοριοποίησης του ηθικότητας, σύμφωνα με τον Kohlberg, είναι η **συμβατική ηθική**, που κυριαρχεί στη σχολική ηλικία, και περιλαμβάνει τα δύο ακόλουθα στάδια: α) την ηθική του «καλού παιδιού» και β) την ηθική της «έννομης τάξης».

Τέλος, το **τρίτο επίπεδο** της ηθικότητας είναι η **αυτόνομη ηθική**, στο οποίο, όμως, επίπεδο φθάνουν ελάχιστα άτομα. Η αυτόνομη ηθική εμφανίζεται στην εφηβική ηλικία και περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια: α) την ηθική του κοινωνικού συμβολαίου και β) την ηθική των προσωπικών αξιών

## **ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Η συναισθηματική ανάπτυξη αρχίζει από την πρώτη στιγμή της γέννησης του παιδιού με το δεσμό που δημιουργεί με τη μητέρα και τις αντιδράσεις του στο περιβάλλον.

**ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ** (Μοντέλο Gardner, 1989 (μετά τον Thorndike 251, 1936, 1920, Goleman 120, 1995 Mayer and Salovey 1995)

### **A) Γλωσσική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να χειρίζεται αποτελεσματικά την επικοινωνία του με τους άλλους, καθώς και τον προφορικό και το γραπτό λόγο, ώστε να πετύχει ορι-σμένους σκοπούς, όπως να πληροφορήσει, να καθοδηγήσει, να εξηγήσει, να πείσει και να συγκινήσει.

### **B) Λογικομαθηματική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου για λογική και συστηματική σκέψη. Είναι η ικανότητα κατανόησης και χρήσης αφηρημένων σχέσεων για την περιγραφή, εξήγηση και αποτίμηση γεγονότων και προβλημάτων. Έκφραση της λογικομαθηματικής νοημοσύνης αποτελούν οι θεωρητικές και οι θετικές επιστήμες και στο καθημερινό επίπεδο η άνεση του ατόμου να επιλύει αποτελεσματικά διάφορα προβλήματα

### **Γ)Χωρική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να προσλαμβάνει χωρικές, σχηματικές και χρωματικές πληροφορίες με ακρίβεια και να δημιουργεί με αυτές νοητικές εικόνες τις οποίες

### **Δ) Κινησθητική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί το σώμα ή μέλη του προκειμένου να εκφράσει ιδέες, πληροφορίες και συναισθήματα ή να κατασκευάσει χρηστικά αντικείμενα, ή να λύσει προβλήματα. Πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι η κινησθητική νοημοσύνη δε συμβάλλει μόνο στην αξιοποίηση της κατεχόμενης γνώσης, αλλά αποτελεί και άριστο μέσο νοητικής ανάπτυξης και μάθησης. Οργανισμοί που δεν κινούνται δεν αναπτύσσουν εγκέφαλο. Η εξάσκηση είναι πρωταρχικό στοιχείο της κινησθητικής νοημοσύνης και γίνεται όχι μόνο όταν επαναλαμβάνουμε μια κίνηση, αλλά και όταν παρακολουθούμε κάποιον άλλο να την κάνει.

### **Ε) Μουσική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να συλλαμβάνει, διακρίνει και μετασχηματίζει μουσικά σχήματα και εκφράζεται με συνθέσεις ή αποδόσεις μουσικών έργων. Είναι ο τύπος νοημοσύνης που αναπτύσσεται από πολύ νωρίς.

### **ΣΤ) Ενδοπροσωπική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να συνειδητοποιεί, διακρίνει, ονοματίζει, ελέγχει τα συναισθήματά του, να οικοδομεί ακριβή εικόνα για τον εαυτό του και να ασκεί μετα-γνωστικό έλεγχο στις νοητικές λειτουργίες του. Είναι η ικανότητα του «γνώθι σ'αυτόν».

**Z) Διαπροσωπική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται τα συναισθήματα, τις προθέσεις, τις διαθέσεις και τις επιθυμίες τρίτων, να κατανοεί την οπτική θεώρησης των πραγμάτων που υιοθετούν άλλοι, να επικοινωνεί και να συνεργάζεται μαζί τους, χωρίς συνεχείς τριβές. Όποιος έχει την ικανότητα της ενσυναίσθησης (empathy) είναι πιο ευαίσθητος στα ασαφή μηνύματα που αποκαλύπτουν έμμεσα τις ανάγκες και τις επιθυμίες των άλλων.

**H) Νατουραλιστική νοημοσύνη**

Αφορά στην ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται το γεωφυσικό χώρο, να κάνει διακρίσεις στη χλωρίδα και πανίδα, αλλά και να διακρίνει κοινά στοιχεία και κυρίαρχα μοτίβα, όπως αντικείμενα και διαδικασίες, που αφορούν κοινωνικοπολιτιστικές δραστηριότητες, όπως είναι ο τρόπος ομιλίας, το στιλ της ένδυσης και με βάση αυτά να αναγνωρίζει και να κατατάσσει πρόσωπα στις ομάδες από τις οποίες προέρχονται

**ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Η επαγγελματική ανάπτυξη διέρχεται ορισμένων σταδίων με βάση τις *ψυχολογικές θεωρίες* που διαγραμματικά παρουσιάζονται παρακάτω:

<b>Ψυχολογικές θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης</b>
<b>A. ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ</b> (Parsons, 1909)
✓ Κατανόηση εαυτού
✓ Γνώση επαγγελμάτων
✓ Λογική απόφαση
<b>B. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ</b> (Ginzberg, 1951, 1972)
✓ Περίοδος φαντασίας
✓ Περίοδος δοκιμής
✓ Ρεαλιστική περίοδος

**Ψυχολογικές θεωρίες λήψης επαγγελματικής απόφασης :**

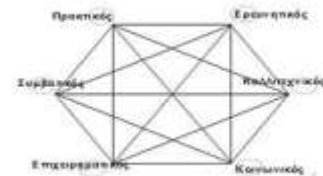
**ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ**

- ✓ Θεωρία Blau (δυναμική διαδικασία), Super και Bachrach, 1957
- ✓ Θεωρία Hilton, 1962 (γνωστική δυσαρμονία)
- ✓ Θεωρία Gelatt, 1962 (διερευνητική και τερματική επιλογή)

**Ψυχολογικές θεωρίες λήψης επαγγελματικής απόφασης :**

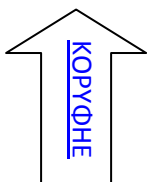
**ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ**

- ✓ Θεωρία Harren, 1978 : *Ορθολογιστικός- Διαισθητικός- Εξαρτημένος*
- ✓ Arriba, 1978 : *Χωρίς σκέψη- Συμβιβαστικός- Λογικός- Συναισθηματικός- διαισθητικός*
- ✓ Θεωρία Super, : *Προσδιορισμός ετοιμότητας- Ανάπτυξη δεξιοτήτων*



- ✓ Θεωρίες αυτοαντίληψης: *Τυπολογική θεωρία Holland), 1985*

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



## **6.2. ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΤΑΡΑΞΕΙΣ**

Παρά το γεγονός ότι δεν εμφανίζουν όλοι οι έφηβοι έντονες συναισθηματικές διαταραχές ένα 10% - 15% δοκιμάζει σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα, είτε αναφέρονται σε συναισθηματικές διαταραχές ή εντάσεις των ίδιων των νέων ή περιλαμβάνουν είδη αντικοινωνικής συμπεριφοράς π.χ. επιθετικότητα, κλοπή, ψέμα, ανυπακοή (βλ. M. Herbert : ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας β' έκδοση, ελληνικά γράμματα , 1994).

Μάλιστα διακρίνεται η πρωτογενής (διαταραχές όρεξης και συγκέντρωσης στο σχολείο κλπ) από τη δευτερογενή κατάθλιψη των εφήβων (συνέπεια κάποιας απώλειας η τραυματικής κατάστασης μετά από σοβαρή αναστάτωση στην οικογενειακή ζωή του εφήβου ,ενώ, συνδέεται τις περισσότερες φορές με ψυχογενή ανορεξία και κατάχρηση οινόπνευματος ή ουσιών , πτώση επίδοσης , φυγή από το σπίτι ) βλ. Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής» τεύχος, β μέρος: ψυχοπαθολογία, Γ. Τσιάντης- Σ. Μανωλόπουλος, Καστανιώτης, 1988),

Οι συναισθηματικές διαταραχές κυμαίνονται από το άγχος έως την κατάθλιψη, μάλιστα σύμφωνα με το DSM-IV διακρίνουμε την αμιγή καταθλιπτική διαταραχή (στην οποία υπάγονται η μείζων καταθλιπτική, η δυσθυμική , η κυκλοθυμική διαταραχή) ,τη συγκαλυμμένη κατάθλιψη (καθυστέρηση ανάπτυξης στα νήπια και παραπτωματικότητα στους εφήβους) , τη κυκλοθυμική διαταραχή (που περιλαμβάνει: δυσθυμική, υποτροπιάζουσα, διπολική) βλ. Χριστοδούλου : Δεδομένα και προβληματισμοί , εκδόσεις βήτα, 2005 .

Η συννοσηρότητα της κατάθλιψης και άλλων ψυχικών διαταραχών, όπως αγχώδους διαταραχής ή διαταραχής προσωπικότητας επιβεβαιώνεται από κλινικές παρατηρήσεις, γενετικές μελέτες, βιολογικά δεδομένα, επιδημιολογικά δεδομένα καθώς και από τη διερεύνηση ψυχοκοινωνικών παραγόντων (βλ. Α. Δ. Ραμπαβίλας, στο Χριστοδούλου, Κλεφτάρας Γ. : 'Η κατάθλιψη σήμερα» ελληνικά γράμματα, 1998) .

Η κατάθλιψη συνδέεται επίσης με **έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων** αν ως δεξιότητες ορίζαμε : «την πολύπλοκη ικανότητα για εκδήλωση συμπεριφορών που ενισχύονται θετικά ή αρνητικά και για μη εκδήλωση συμπεριφορών που τιμωρούνται ή αποσβένονται από τους άλλους» Libet –Lewinsohn , 1973 στο Κλεφτάρας βλ. πάνω

### **ΑΝΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ**

- **Χαρακτηριστικά της εφηβείας**
- **Συναισθηματικές διαταραχές**
  - **Μαθησιακές δυσκολίες**
  - **Ψυχοκοινωνικά προβλήματα**

## 7.ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός είναι μια διαδικασία, η οποία έχει ως σκοπό να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις και να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, ώστε να μπορούν οι ίδιοι να διαχειρίζονται τα θέματα της προσωπικής και επαγγελματικής τους ανάπτυξης.

Ο θεσμός του Επαγγελματικού Προσανατολισμού εφαρμόζεται διδακτικά τόσο στην τάξη, στο πλαίσιο των ωρολογίων προγραμμάτων της Γ' τάξης Γυμνασίου (τρίμηνο βιωματικών δράσεων – συνθετικών εργασιών project με διδακτικό αντικείμενο-μάθημα: «Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός») και της Α' Λυκείου ΕΠΑΛ (μάθημα ειδικότητας για όλες τις ομάδες προσανατολισμού: «Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός – Περιβάλλον Εργασίας – Ασφάλεια και Υγιεινή»), όσο και στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας.

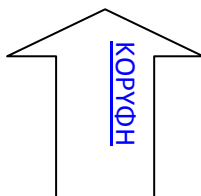
Τα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας εντάχθηκαν στα πλαίσια του σχολείου (Υ.Α. 81687/Γ7/9-2-09) και η **παρουσίαση** των υλοποιημένων προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας μπορεί να γίνει, είτε, αυτόνομα στο πλαίσιο των γενικότερων εκδηλώσεων του σχολείου, είτε, να συμπεριληφθεί στις δραστηριότητες των «**Ημερών Σταδιοδρομίας**», (σύμφωνα με την με αριθμ. πρωτ. Γ2/5088/1-10-01 Υ.Α. «Οργάνωση Εκδηλώσεων με θέμα “**Ημέρες Σταδιοδρομίας**”») στις σχολικές μονάδες Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» και στο διήμερο παρουσίασης-προβολής των προγραμμάτων του σχολείου.

Αυτογνωσία

πληροφόρηση

Μετάβαση

Λήψη απόφασης



Τα **79 Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ)**, εξυπηρετούν, παρέχουν στήριξη σε μαθητές, νέους έως 25 ετών, γονείς-κηδεμόνες και εκπαιδευτικούς στα θέματα σταδιοδρομίας (εκπαιδευτικής, επαγγελματικής) και κοινωνικής ανάπτυξης, καθώς και έγκυρη πληροφόρηση-τεκμηρίωση σχετικά με θέματα εκπαιδευτικών και επαγγελματικών διεξόδων και συνεργάζονται με φορείς της σχολικής κοινότητας και κοινωνικούς εταίρους (οικονομικούς, εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς φορείς κ.α.). Επίσης, τα ΚΕΣΥΠ υποστηρίζουν την εφαρμογή του ΣΕΠ στα σχολεία αρμοδιότητάς τους και συνεργάζονται με τους Σχολικούς Συμβούλους, που έχουν την παιδαγωγική καθοδήγηση, καθώς και τους εκπαιδευτικούς, που υλοποιούν θέματα του διδακτικού αντικειμένου «Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός».

### 7.1. ΣΕΠ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Το ΣΕΠ στο σχολείο και η υποβοήθηση της μετάβασης των μαθητών από το ένα στάδιο στο άλλο αποσκοπούν στις εξής αρχές:

- **Αυτογνωσία** (Αναζήτηση ενδιαφερόντων, Αναζήτηση ικανοτήτων, Διερεύνηση εργασιακών αξιών),
- **Αναγνώριση της αξίας και της καλλιέργειας γνωστικών-μεταγνωστικών – Συναισθηματικών δεξιοτήτων** π.χ. Διδασκαλία δεξιοτήτων, Δεξιότητες επικοινωνίας, Δεξιότητες διαχείρισης συγκρούσεων, Δεξιότητες ενεργούς πληροφόρησης, Δεξιότητες μελέτης, Δεξιότητες διαχείρισης ελεύθερου χρόνου, Δεξιότητες λήψης απόφασης.
- **Πληροφόρηση:** αξιολόγηση της πληροφορίας.
- **Λήψη απόφασης:** στάδια και διαφορετικοί δρόμοι.

<b>ΕΝΔΕΙΚΝΥΟΜΕΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ</b>
Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία
Ένσυναίσθηση διδάσκοντος (Postholm, 2008) -
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Κονστρουκτιβισμός (Φλουρής, 2002)

Εμπλαισιωμένη μάθηση (Wenger, 1990)

Συμμετοχική και διαφοροποιημένη διδασκαλία (Ματσαγγούρας, 2008)

Αξιοποίηση τεχνών και ΤΠΕ

Φθίνουσα καθοδήγηση

Ερευνητική μάθηση

Εκμάθηση μαθητών σε δεξιότητες αυτοελέγχου (Κωσταρείδου- Ευκλείδη, 2005)

Παροχή κινήτρων (Brophy, 2000)

## 2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Ο εκπαιδευτικός- σύμβουλος ΣΕΠ **αναγνωρίζει τις θεωρίες μάθησης** που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια της εξέλιξης της παιδαγωγικής επιστήμης. Θα μπορούσαμε επιγραμματικά να αναφέρουμε τις επικρατέστερες θεωρίες (Κολιάδης, 2005) με τους σημαντικότερους εκπροσώπους τους:

**ΟΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΕΣ Η ΣΥΝΕΙΡΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ** (με τους: Watson J.B, Thorndike E.L, Guthrie E.R.), η συντελεστική μάθηση με τη χρήση ενισχυτών, (Skinner B.F.), οι διάμεσες ή γνωστικές (Mahoney M., Meichenbaum D, Kanfer F. με το μοντέλο εσωτερικής επεξεργασίας των πληροφοριών). Σύμφωνα με το συμπεριφοριστικό πρότυπο (πειράματα Παυλώφ) μάθησης του J.B.Watson (Συμπεριφορισμός, 1924) ο οποίος δεν δέχεται τις ενσυνείδητες διεργασίες της δομικής ψυχολογίας, η συμπεριφορά διακρίνεται σε εξωτερική και έκδηλη και εσωτερική / άδηλη. Όλες αυτές οι μορφές είναι μια σειρά από εξαρτημένες αντιδράσεις, η καθεμιά από τις οποίες γίνεται ερέθισμα για την επόμενη. Με εξαίρεση τα αντανακλαστικά π.χ. βήχας, φτάρνισμα, όλες οι δεξιότητες ακόμη και τα συναισθήματα (με εξαίρεση το φόβο, την οργή, την αγάπη) είναι αποτέλεσμα μάθησης. Βασικές αρχές της μάθησης είναι: η συχνότητα, το πρόσφατο και η υποκατάσταση, η γενίκευση και η απομάθηση.

Μια συμπεριφορά απομαθίνεται όταν αντικατασταθεί από κάποια άλλη, όταν υπερκορεστεί ο οργανισμός με τη συνεχή επανάληψη, ή όταν παρεμβάλλεται άλλη αντίδραση ανάμεσα στα ερεθίσματα. Οι συμπεριφοριστές έδωσαν την αφορμή για την ανάπτυξη της προγραμματισμένης διδασκαλίας και σήμερα για τη χρήση κλειστού λογισμικού στην εκπαίδευση.

Επιπλέον οι **ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ** (Bandura με την παρατήρηση ή μίμηση προτύπου) που φέρνει στο φως το ρόλο των διαπροσωπικών



κοινωνικών συναλλαγών, αλλά και τις έννοιες της αξιοσύνης-αυτοαποτελεσματικότητας καθώς και των κινήτρων.

Σταδιακά αναπτύσσονται οι **ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ** έρευνες του Koehler, Lewin, οπότε εμφανίζονται οι θεωρίες του πεδίου και οι θεωρίες μάθησης της μορφολογικής ψυχολογίας καθώς και η θεωρία του Tolman (1948) για την εμπρόθετη μάθηση και τους γνωστικούς χάρτες. Οι γνωστικοί χάρτες είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιούμε για να κτίσουμε και να αποθηκεύσουμε τη χωρική γνώση, για να απεικονίσει τις εικόνες προκειμένου να μειωθεί το γνωστικό φορτίο, και να ενισχύσει την ανάκληση και την εκμάθηση από τις πληροφορίες.

Όταν αναδύονται οι εξελκτικές θεωρίες του Piaget (1970) σημειώνεται ένα ποιοτικό άλμα στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη μάθηση καθώς ως ερευνητής ο Piaget προσδιορίζει τα στάδια ανάπτυξης της σκέψης του παιδιού σε χρονικά επίπεδα, αν και η θεωρία του επιδέχεται κριτικής (η θεωρία του Pascual Leone -έμφυτοι μηχανισμοί, του K. Fischer- δεξιότητες, στο Δημητρίου, 1993). Σύμφωνα με τον Piaget το παιδί πρέπει να αναπτύξει την πειραματική κι ερευνητική του διάθεση, η γλώσσα δεν είναι επαρκής για να μεταφέρει στο παιδί μια λογική ιδέα, αλλά πρέπει να συνδεθεί με μια δραστηριότητα του ίδιου του παιδιού και να ανταποκρίνεται στα λογικά σχήματα που ήδη έχει κατακτήσει το παιδί. Η ύπαρξη ενδιαφερόντων σε κάθε περίοδο δεν σημαίνει ότι η κατάκτηση των διαφόρων επιπέδων γίνεται αυτόματα, χωρίς προσπάθεια. Δε φτάνει να συγχρονίσουμε την ύλη, απαιτείται να αλλάξουμε τις ψυχοπαιδαγωγικές μεθόδους. (“apprendre, s’inventer”). Τα οπτικοακουστικά μέσα και η εποπτική διδασκαλία είναι αποτελεσματικά, εφόσον επιτρέπουν τη ενεργό συμμετοχή του μαθητή, ενώ απαιτείται ανάπτυξη του πειραματικού πνεύματος σε όλα τα μαθήματα και σε όλα τα επίπεδα. (Φράγκος, 1977).

Μέσα από την περιγραφή των **4 ΣΤΑΔΙΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ** (αισθητηριακό, προσυλλογιστικό, συγκεκριμένων λογικών σκέψεων, αφαιρετικής λογικής) ο **Piaget** επηρέασε πολλαπλώς τη διδακτική πράξη, αφού τόνισε το ρόλο των ατομικών διαφορών στα πλαίσια των σταδίων ανάπτυξης, τη σημασία των διαφορετικών τρόπων θεώρησης ενός θέματος, τη λειτουργία του εκπαιδευτικού στη διαδικασία μετασχηματισμού της γνώσης και την πρόκληση γνωστικής σύγκρουσης

Ακολουθώντας με τον **BRUNER** αντιλαμβανόμαστε τη μάθηση όχι ως έτοιμη προσφερόμενη γνώση, αλλά ως ύλη που μπορεί να ανακαλυφθεί από τον ίδιο το μαθητή. Η **ΚΑΘΟΔΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ** είναι ένας πολύ ευρύς όρος, ο οποίος περιλαμβάνει μεθόδους και πρακτικές διδασκαλίας, οι οποίες έχουν ως κοινό παρονομαστή την εξασφάλιση ευκαιριών στον μαθητή να παίζει και να χειρίζεται αντικείμενα αυτενεργώντας και δραστηριοτήτων οι οποίες τον ενθαρρύνουν να ερευνά και να εξερευνά, να αναλύει και γενικώς να επεξεργάζεται ερεθίσματα και πληροφορίες και όχι απλώς να αντιδρά σε αυτά.

Ο Bruner συνιστά στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν δραστηριότητες προσομοίωσης στην τάξη, προκειμένου να προωθούν την μάθηση με ανακάλυψη. Μία μορφή προσομοίωσης αποτελεί το παιχνίδι ρόλων, με βάση το οποίο μπορούν οι μαθητές να επεξεργασθούν επίκαιρα γεγονότα. Κατά τον Bruner υπάρχουν τρεις

τρόποι αναπαράστασης της γνώσης και αντιστοίχως τρεις τρόποι μάθησης, οι οποίοι ακολουθούν μια εξελικτική σειρά, **α. ο πραξιακός, β. ο εικονικός και γ. ο συμβολικός**. Στην άποψη αυτή στηρίζεται και η ιδέα του σπειροειδούς προγράμματος. Δηλαδή οι έννοιες πρέπει πρώτα να διδάσκονται στα παιδιά με έναν απλό τρόπο, ώστε να τις κατανοούν και να παρουσιάζονται με έναν πιο σύνθετο τρόπο, καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν.

Παράλληλα ο **VYGOTSKY** εισάγει την έννοια της «**σκαλωσιάς**» και της καθοδηγούμενης μάθησης, ενώ αναδεικνύει το ρόλο του δασκάλου και των συμμαθητών, του λόγου και του κοινωνικού πλαισίου. Δίνεται σταδιακά ένας άλλος ρόλος στο διδάσκαλο: μετατρέπεται σε εμπνευστή και οργανωτή της μαθησιακής διαδικασίας. Θα λέγαμε επιγραμματικά ότι με τον Piaget κινούμαστε στο χώρο του **ενδογενούς κονστρουκτιβισμού**, ενώ με τον Vygotsky στο χώρο του **κοινωνικού** (Κολιάδης, 2007) και αργότερα του **εξωγενούς κονστρουκτιβισμού** (AAtkinson – Shrifffin, “μοντέλο διαδοχικών φάσεων”, Graik και Lochart “μοντέλο επιπέδων επεξεργασίας», μοντέλο παράλληλης επεξεργασίας» και «συνειρμικό μοντέλο» του Mc Clelant), αν και το πιο γνωστό είναι το μοντέλο Gagne που τόνισε την ανάγκη υποβοήθησης του ατόμου έτσι ώστε να κωδικοποιήσει τις πληροφορίες (προσέλκυση προσοχής, διατύπωση στόχων, παρουσίαση διδακτικού υλικού, επίδοση, ανατροφοδότηση, αξιολόγηση, μεταβίβαση, Κασσωτάκη, 2009) για να επιτευχθεί η μάθηση.

Η σύγχρονη θεώρηση της μάθησης συμπεριλαμβάνει τόσο τη λειτουργία του εγκεφάλου, όσο και τα μέρη του εγκεφάλου (εγκεφαλικά ημισφαίρια, νευροδιαβιβαστές, νευρώνες) που καθορίζουν τις διαδικασίες της προσοχής, της μνήμης, της αντίληψη, της λήθης, αλλά επίσης και την ιδιοσυγκρασία του ατόμου. Επικροτεί στρατηγικές – τεχνικές μάθησης που σχετίζονται όχι μόνο με την επανάληψη, αλλά και με την οργάνωση και την επεξεργασία του μαθησιακού υλικού.

Επιπλέον η μάθηση τόσο του γνωστικού αντικείμενου, όσο και η μεταβολή της συμπεριφοράς σχετίζεται με **ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΘΥΜΙΚΟΥ- ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ**. Ο εκπαιδευτικός αντιλαμβάνεται και διαχειρίζεται έννοιες όπως τη συναισθηματική νοημοσύνη (Goleman, 1998, Mikolajczak 2009, Mavroveli, 2007, Qualter 2007, Romanelli, F (2006 κά) και την κατανόηση των συναισθημάτων, όσο και τη μεταγνώση και τις μεταγνωστικές δεξιότητες (Flavell, 1971), αλλά και την εφαρμογή των μεταγνωστικών δεξιοτήτων στη διδακτική πράξη (Τσιρίκος, Πονηρού, 2010). Άλλωστε στη μάθηση συμπεριλαμβάνονται : η επίγνωση των ικανοτήτων του ατόμου, η εκτίμηση της δυσκολίας του έργου και η επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής (Flavell, 1987 στο Κολιάδης) δηλαδή: «*τι μαθαίνω και πως το μαθαίνω*».

Η γνώση των μαθησιακών στυλ των εκπαιδευομένων (ενεργητικοί, στοχαστικοκριτικοί, θεωρητικοί, εμπειρικοί, Kolb, 1984) καθοδηγεί τον εκπαιδευτικό και τη διδασκαλία με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο και διευρύνει τη διδασκαλία προς πιο διαφοροποιημένες μορφές: στους τρόπους εκμάθησης.

Επίσης η σύγχρονη θεωρία μάθησης εστιάζει επιπλέον στην κατανόηση του διαπροσωπικού και κοινωνικού πλαισίου όπως αναπτύχθηκε από τις ανθρωπιστικές ή

φαινομενολογικές θεωρίες προσωπικότητας (Maslow, Rogers στο Pervin, 2001) και της δυποκειμενικότητας που ως έννοια προέρχεται από τον ερευνητικό χώρο για την ανάπτυξη των βρεφών (Trevarthen στο Κουγιουμουτζάκης, 1995, Πουρκός, 1997) και την εναρμόνιση και αναπτύσσεται χάρη στην οικοσυστημική θεώρηση π.χ. Molnar A.- Lindquist A., 1996 κλπ. Έτσι έδωσε βάρος στην ομαδικοσυνεργατική μάθηση τονίζοντας το ρόλο των ενδοομαδικών διαδικασιών και των φιλικών δεσμών μεταξύ των μαθησιακών εταίρων (Baudrit, 2007).

Υπό το βάρος των επιστημονικών εξελίξεων, τελικά, μάθηση θεωρείται ως «η ενεργητική διαδικασία (μέσα από συνεργατικές και διερευνητικές δραστηριότητες) με τις οποίες η γνώση οικοδομείται, αναδομείται επεκτείνεται ως μεταγνώση και σε άλλες περιοχές σε άμεση συνάρτηση με το ευρύτερο πολιτισμικό περιβάλλον, το ειδικότερο μαθησιακό πλαίσιο, με διαμεσολαβημένη μέσω εργαλείων (νοητικών και υλικών) ανθρώπινη δραστηριότητα».

### ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

- ✓ Συμπεριφοριστικές θεωρίες (Watson, Skinner,)
- ✓ Κοινωνικογνωστικές θεωρίες (Bandura),
- ✓ εποικοδομιστικές
- ✓ θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών
- ✓ Θεωρία πλαισίου

Ο εκπαιδευτικός- σύμβουλος ΣΕΠ *αναγνωρίζει τις* **ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ**

### Θεωρίες συμβουλευτικής ως προς την ανάπτυξη προσωπικότητας

#### ROGERS

Εκφραστής του μοντέλου εκπλήρωσης, ανήκει στην μη κατευθυντική ψυχοθεραπεία. Στηρίζεται στις θεωρίες του Maslow, Fromm, Horney, Sullivan.

Βασική αρχή για τον άνθρωπο η ορμή προς την αυτοπραγμάτωση. Το άτομο έχει ανάγκη από τη θετική εκτίμηση των άλλων.

**Εμπόδια** στην ανάπτυξη της ψυχικής υγείας του νεαρού εξελισσόμενου ατόμου είναι η τάση των γονέων να τα αγαπούν "υπό όρους", νομίζοντας ότι έτσι το βοηθούν να

διορθωθεί. Έτσι το παιδί εσωτερικεύει την απόρριψη των άλλων προς τον εαυτό του και καταφεύγει σε διαστρεβλωτικούς μηχανισμούς αρνούμενο να αναγνωρίσει τις αρνητικές πλευρές του που τις θεωρεί απειλητικές. Έτσι εμποδίζει την αυτοπραγμάτωση.

### **FREUD**

Ο S. Freud διέκρινε **τρεις τομείς** που εντάσσονται τα στοιχεία του ψυχικού οργάνου στο “Ερμηνεία των ονείρων”, :

#### **Τοπογραφική υπόθεση**

- Το **ασυνείδητο** που περιλαμβάνει στοιχεία που είναι δύσκολο αν όχι αδύνατο να έλθουν στη συνείδηση.
- Το **υποσυνείδητο** που περιλαμβάνει στοιχεία που βρίσκονται κοντά στη συνείδηση και θα μπορούσαν να βγουν στην επιφάνεια.
- Το **συνειδητό** που περιλαμβάνει οτιδήποτε μπορεί να βρεθεί στη συνείδηση οποιαδήποτε στιγμή.

Αργότερα υιοθέτησε μια δομική ανάλυση της προσωπικότητας σε **τρία επίπεδα**:

- Το **ID**, πηγή των ενστίκτων και ορμών που αγνοεί την πραγματικότητα.
- Το **EGO**, το λογικό και συνειδητό μέρος του εαυτού, που έχει αντίληψη, που είναι προσαρμοστικό, αυτοεξερευνάται, εκτιμά την κοινωνική πραγματικότητα, λογοκρίνει το ID και παίζει το ρόλο του συντονιστή - ισορροπιστή ανάμεσα στις πιέσεις του ID και τις ηθικές επιταγές του SUPEREGO.
- Το **SUPEREGO** που αντιπροσωπεύει τις ηθικές υποταγές των παρορμήσεων, τους ηθικούς φραγμούς, την ατομική ηθική συνείδηση στην οποία οδηγεί και το συναίσθημα της ενοχής για πράξεις που θεωρούνται κακές.

### **ΓΕΝΕΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ**

Η εξέλιξη του ατόμου χωρεί σε **πέντε στάδια**:

Το στοματικό, το πρωκτικό, το φαλλικό και το γενετικό (μεταξύ των δύο τελευταίων μεσολαβεί μια λανθάνουσα περίοδος).

Ιδιαίτερη θέση στη θεωρία του κατέχουν δύο συμπλέγματα:

- Το **Οιδιπόδειο** (αγόρι προς μητέρα).
- Της **Ηλέκτρας** (κορίτσι προς πατέρα).

Αυτά πρέπει να έχουν λυθεί ικανοποιητικά όταν το άτομο φτάσει στην εφηβεία.

### **ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ**

Η θεωρία του στηρίζεται στην **αρχή της ηδονής** που λέει ότι η συμπεριφορά του ανθρώπου διέπεται από την υποσυνείδητη προσπάθειά του να ικανοποιήσει την σεξουαλική του ορμή (**λίμπιντο**).

Η λίμπιντο εμφανίζεται από την βρεφική ηλικία και είναι η ενέργεια που ωθεί το άτομο για ζωή.

Σημαντική μελέτη για τη **φύση του άγχους** που προκαλεί διαταραχές έκανε και ξεχώρισε τρία είδη άγχους:

- Το πραγματικό (π.χ. χάσιμο δουλειάς).
- Το νευρωτικό (π.χ. ανεπιτυχής εναρμόνιση του ID και του EGO. Υποδιαιρέσεις του είναι η φοβία, ο πανικός και το ακαθόριστο άγχος).
- Το ηθικό άγχος (απειλή προερχόμενη από το SUPEREGO).

### **Τι είναι το άγχος;**

Η ιδιαίτερα δυσάρεστη συγκινησιακή κατάσταση του ανθρώπου που αισθάνεται ένταση, φόβο, ανησυχία, αβεβαιότητα για απροσδιόριστο κίνδυνο που τον απειλεί.

Τα **αίτια** είναι:

- Η τεχνολογική πρόοδος
- Η αβεβαιότητα για το μέλλον
- Οι οικονομικές δυσκολίες
- Η ανεργία
- Η μηχανοποίηση και αλλοτρίωση της παραγωγής
- Ο αγώνας για ικανοποίηση νέων αναγκών – μοντέλο ζωής
- Η έλλειψη ιδανικών, υψηλών στόχων
- Η προσπάθεια ανάδειξης
- Ο θυελλώδης ρυθμός εξέλιξης
- Η εντατικοποίηση της ανθρώπινης προσπάθειας
- Η καταπίεση
- Η απόρριψη

Οι **προϋποθέσεις** για απαλλαγή από το άγχος είναι:

- Η συνειδητοποίηση και πίστη στις ανθρώπινες αξίες
- Η ομαλή ένταξη στην κοινωνία και την παραγωγή
- Η αλλαγή του τρόπου ζωής – επιστροφή στη φύση
- Υπέρβαση κοινωνικοοικονομικών ανισορροπιών πολιτισμένου κόσμου
- Επαγγελματικός Προσανατολισμός

**Υγιής δομή** της προσωπικότητας επιτυγχάνεται όταν υπάρχει ισορροπία μεταξύ του ID και του EGO από την μία και του SUPEREGO από την άλλη και όταν το EGO είναι ενδυναμωμένο με υψηλή αυτοσυνειδησία, ακεραιότητα και δυνατότητα προσαρμογής στο περιβάλλον. Στην εφηβεία το ID είναι πολύ ανεπτυγμένο.

Αν το EGO δεν πετύχει τον ισορροπιστικό του ρόλο αναπτύσσονται νευρώσεις και ενδεχόμενα ψυχώσεις.

Για να αντεπεξέλθει το άτομο στις δύσκολες - απειλητικές καταστάσεις, αναπτύσσει τους λεγόμενους **μηχανισμούς άμυνας**.

Μερικοί μηχανισμοί άμυνας είναι:

- **ΑΠΩΘΗΣΗ** : Όταν το άτομο επιλεκτικά απωθεί από τη συνείδησή του δυσάρεστες σκέψεις ή γεγονότα που του προκαλούν άγχος.
- **ΕΚΛΟΓΙΚΕΥΣΗ** : Όταν το άτομο χρησιμοποιεί διάφορες δικαιολογίες για να αιτιολογήσει την αμφισβητήσιμη συμπεριφορά του (λάθη, παραλήψεις, αποτυχίες) προστατεύοντας την αυτοεκτίμησή του. Η εκλογίκευση επινοεί "καλούς" λόγους (κοινωνικά αποδεκτές ερμηνείες) για τις πράξεις μας, ενώ λογική ανακαλύπτει τους πραγματικούς.
- **ΕΞΙΔΑΝΙΚΕΥΣΗ** : Όταν το άτομο μετατρέπει μια μη αποδεκτή ορμή (επιθετικότητα, σεξουαλικότητα) σε μια άλλη που είναι δημιουργική και κοινωνικά αποδεκτή όπως καλλιτεχνικές, αθλητικές δραστηριότητες (ανταγωνιστικά παιχνίδια).
- **ΠΡΟΒΟΛΗ** : Όταν το άτομο κατηγορεί άλλους ή τους αποδίδει μη αποδεκτές προσωπικές του επιθυμίες ή ορμές, προστατεύοντας το EGO.
- **ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ** : Όταν το άτομο αρνείται να λειτουργήσει στην παρούσα ηλικία και καταφεύγει σε προηγούμενη πιο παιδική συμπεριφορά (λιγότερο άγχος, αποφυγή ευθυνών και υποχρεώσεων) για να αποφύγει διάφορα πιθανά προβλήματα ή να κερδίσει τη συμπάθεια των άλλων.
- **ΑΡΝΗΣΗ** : Αρνηση της πραγματικότητας. Όταν το άτομο αρνείται να αποδεχθεί - αλλά δεν αγνοεί - την πραγματικότητα γιατί του προκαλεί βασανιστικά συναισθήματα που αδυνατεί να αντιμετωπίσει. Αρνηση μπορεί



να είναι και η ασυνείδητη αναβολή μιας πράξης.

- **ΤΑΥΤΙΣΗ** : Όταν το άτομο αποδίδει στον εαυτό του ιδιότητες και χαρακτηριστικά άλλων, σημαντικών για αυτό, προσώπων, ιδεολογιών και θεσμών ενισχύοντας το αίσθημα της προσωπικής του αξίας.
- **ΜΕΤΑΘΕΣΗ** : Όταν το άτομο μεταθέτει συσσωρευμένη ενέργεια από πρωταρχικές ενστικτώδεις ανάγκες (επιθετικότητα, σεξουαλικές επιθυμίες) ή προτιμήσεις αντικειμένων, προσώπων ή ιδεών που του προκαλούν άγχος σε άλλα αντικείμενα, πρόσωπα ή ιδέες που είναι λιγότερο απειλητικά και περισσότερο διαθέσιμα ή εύκολα.
- **ΥΠΕΡΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗ** : Αντιδραστική συμπεριφορά. Όταν το άτομο μετατρέπει ένα συναίσθημα ή συμπεριφορά στην εκ διαμέτρου αντίθετή της, θέλοντας να αποκρύψει επιθυμίες που θεωρεί επικίνδυνες για την ισορροπία του.
- **ΜΑΤΑΙΩΣΗ** : Όταν το άτομο προσπαθεί να ματαιώσει την πραγματοποίηση σκέψεων, λόγων ή πράξεων, αναπτύσσοντας σκέψεις και συμπεριφορές εντελώς διαφορετικές από τις προηγούμενες π.χ. να παίρνει το λόγο του πίσω.

### Η ατομική ψυχολογία του A. Adler

Ο Adler θεωρεί τον άνθρωπο ως ένα **κοινωνικό ον**, ικανό να αυτοκαθορίζεται και να δημιουργεί. Θεωρείται εκφραστής της σχολής της Ατομικής Ψυχολογίας.

Ο άνθρωπος είναι προσανατολισμένος σε στόχους, κυρίως κοινωνικούς και είναι ικανός να πάρει την τύχη στα χέρια του.

Στα πρώτα χρόνια της ζωής του ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τις φυσικές και άλλες αδυναμίες του και δοκιμάζει το "**αίσθημα της κατωτερότητας**" που τον ωθεί σε μια διαρκή προσπάθεια να το ξεπεράσει και να φτάσει στην ανωτερότητα που είναι ο στόχος του.

Το αίσθημα κατωτερότητας πηγάζει και από τα αποθαρρυντικά - μειωτικά μηνύματα που παίρνουν οι άνθρωποι από τους γονείς. Δηλαδή η αποθάρρυνση, η απόρριψη, η αδιαφορία, η υπερπροστασία, το "παραχαϊδεμα", προκαλεί έλλειψη αυτοπεποίθησης, ανασφάλεια, εξάρτηση, εσωτερική σύγχυση και άλλες "μη υγιείς" αντιδράσεις.

**Βασικό μέσο** για να μπορέσει να φτάσει το άτομο την ανωτερότητα είναι ο μηχανισμός αντιστάθμισης π.χ. για να ξεπεράσει μια αναπηρία, φτάνει σε αξιοθαύμαστες αθλητικές επιδόσεις. Αν δεν το πετύχει, ο μηχανισμός μετατρέπεται σε υπεραντιστάθμιση που οδηγεί το άτομο στην απομόνωση και αρνείται στοιχεία της πραγματικότητας.

Στον αγώνα για ανωτερότητα το άτομο υιοθετεί από τα πρώτα χρόνια της ζωής του ένα στυλ ή ένα **"σχέδιο ζωής"** που καθορίζεται από τις πεποιθήσεις που έχει διαμορφώσει για τον εαυτό του υπό την επίδραση των μηνυμάτων που έχει δεχθεί από τους σημαντικούς άλλους στα παιδικά του χρόνια.

Το "σχέδιο ζωής" του καθενός είναι μοναδικό και χαρακτηρίζεται από μια σχετική συνέπεια (ανάλογα το επίκεντρό του - αυτό θα διέπει πάντα το άτομο) και έχει καθοριστική σημασία, γιατί σύμφωνα με αυτό διαμορφώνεται η ζωή του.

Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στο **ψυχολογικό κλίμα της οικογένειας** και στην δυναμική που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της.

### Η γνωστική θεωρία του A. Ellis

**Κεντρική θέση** στη θεωρία κατέχει η έννοια της μοναδικότητας του ατόμου.

Κάθε άτομο σκέφτεται με τον δικό του τρόπο λογικό ή παράλογο.

Η **συναισθηματική διαταραχή** όμως οφείλεται στον παράλογο τρόπο του "σκέπτεσθαι". Αν το άτομο αναπτύξει τις νοητικές του δυνάμεις και την θέση του παραλόγου πάρει η λογική, γίνεται αποτελεσματικό και ευτυχισμένο.

Η σκέψη και το συναίσθημα είναι αλληλένδετα και επηρεάζει το ένα το άλλο.

Η συναισθηματική συμπεριφορά του ατόμου επηρεάζεται από την **"εσωτερική συνομιλία"** που κάνει με τον εαυτό του. Τα άτομα με κάποιες ψυχολογικές διαταραχές επηρεάζονται από κάποια **"παράλογα πιστεύω"** και κάνουν παράλογους συλλογισμούς που επιδεινώνουν την κατάστασή τους, αυτοκαταστρέφονται.

#### ΤΑ 12 "ΠΑΡΑΛΟΓΑ ΠΙΣΤΕΥΩ"

- Πρέπει να έχω ειλικρινή αγάπη και αποδοχή όλη την ώρα από όλους τους ανθρώπους που θεωρώ σημαντικούς.
- Πρέπει να αποδείξω στον εαυτό μου και στους άλλους ότι είμαι ικανός τουλάχιστον σε ένα τομέα.
- Η ζωή είναι απαίσια, απογοητευτική και καταστροφική όταν τα πράγματα δεν πηγαίνουν με τον τρόπο που θα ήθελα.
- Η συναισθηματική δυστυχία προέρχεται από εξωτερικούς παράγοντες στους οποίους έχω λίγο ή καθόλου έλεγχο.
- Αν κάτι είναι επικίνδυνο ή προκαλεί γενικά φόβο πρέπει να ασχοληθώ με αυτό ή να ανησυχήσω για αυτό.



- Είναι ευκολότερο να αποφύγω την αντιμετώπιση των δυσκολιών και των ευθυνών της ζωής (συχνό στους εφήβους).
- Το παρελθόν μου αναγκαστικά επηρεάζει την σημερινή μου συμπεριφορά και τα συναισθήματά μου.
- Οι άνθρωποι και οι καταστάσεις πρέπει να βελτιώνονται όταν δεν πάνε καλά. Επίσης θεωρώ ότι η ζωή είναι άσχημη αν δεν βρω γρήγορα αποτελεσματικές λύσεις στις δυσκολίες μου.
- Μπορώ να νιώσω ευτυχία όταν παθητικά και χωρίς δεσμεύσεις (συναισθηματικές κ.τ.λ.) απολαμβάνω την ζωή και τον εαυτό μου.
- Πρέπει να έχω υψηλά επίπεδα τάξης, βεβαιότητας και οργάνωσης για να νιώσω άνετα ή χρειάζομαι μια υπερφυσική δύναμη πάνω στην οποία να στηρίζομαι.
- Η γενική αξία μου εξαρτάται από το πόσο καλά τα πάω στα πράγματα που κάνω καθώς και στην ποσότητα αποδοχής που παίρνω από τους άλλους ανθρώπους γύρω μου (συχνό στους εφήβους).
- Τα άτομα που βλάπτουν είναι κακά και πρέπει να τα κατηγορώ ή να τα τιμώρω για την ακατάλληλη συμπεριφορά τους

### Συναλλακτική ανάλυση του E. BERNE

Κατά την συναλλακτική ανάλυση κάθε επικοινωνιακό συμβάν ονομάζεται συναλλαγή δηλ. ανταλλαγή κάθε λεκτικού και μη λεκτικού μηνύματος μεταξύ τουλάχιστον δύο ατόμων. Το χαρακτηριστικό είναι η αμοιβαία αλληλεπίδραση στη συμπεριφορά των ατόμων. Η ανάλυση των συναλλαγών μπορεί να οδηγήσει στη συνειδητοποίηση της ψυχολογικής κατάστασης που βρίσκεται κάθε φορά το άτομο.

Με τον όρο "**ψυχολογικές καταστάσεις**" εννοεί τους τομείς της βασικής δομής της προσωπικότητας οι οποίοι είναι συγκεκριμένα σύνολα από παρατηρήσιμα στοιχεία συνδεδεμένα με συγκεκριμένες εσωτερικές δομές συναισθημάτων σκέψεων και απόψεων.

Αυτοί οι τομείς είναι:

**Γ : ο ΓΟΝΕΑΣ** : Διδαγμένη αντίληψη ζωής - ηθική μέσω γονέων (είναι το σύνολο των καταγραφών που το άτομο έχει αποδεχτεί από πρόσωπα κύρους - κυρίως κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής και εκφράζεται με μια στάση προκατάληψης, προστασίας προς τους άλλους ή κριτικής, ανάλογα με τα μηνύματα που έχει πάρει).

## ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

---

**ΣΤΟΡΓΙΚΟΣ** : φροντίζει τους άλλους, είναι υπερβολικά επιεικής, ακούει και προσέχει, ενθαρρύνει, υποστηρίζει, προστατεύει, παρηγορεί.  
**ΠΡΟΚΑΤΕΙΛΗΜΜΕΝΟΣ** : επιβάλλει "πρέπει", δίνει ανεξέλεγκτες αιτιολογήσεις.

**ΚΡΙΤΙΚΟΣ** : κάνει αρνητικές παρατηρήσεις, οδηγεί, κατευθύνει, επιτρέπει, απαγορεύει, τιμωρεί.

**Ε : ΕΝΗΛΙΚΑΣ** : Συλλογιστική αντίληψη ζωής (είναι η έδρα της ορθολογικής σκέψης, της λογικής και της γνώσης. Αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα, συλλέγει, επεξεργάζεται και μετά σχηματίζει τις πληροφορίες, λειτουργεί οργανωμένα, προσαρμοστικά, υπολογίζει πιθανότητες, αξιολογεί. Είναι ο ρυθμιστής της ισορροπίας ανάμεσα στις πιέσεις του γονέα και του παιδιού. Αυθεντικός, ηθικός, λογικός).  
**ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΣ** : ειλικρινής, ανοικτός, δεν παρελθοντολογεί, αντιμετωπίζει υπεύθυνα το "τώρα".  
**ΗΘΙΚΟΣ** : αναλαμβάνει ευθύνες, παίρνει αποφάσεις, τηρεί τους κανόνες.  
**ΛΟΓΙΚΟΣ** : συλλέγει δεδομένα, επεξηγεί, εκθέτει γεγονότα, αποδεικνύει, εξηγεί.

**Π : ΠΑΙΔΙ** : Αισθητική αντίληψη ζωής (αναφέρεται σε εσωτερικά γεγονότα που αποτελούνται από αντιδράσεις και θέσεις που το άτομο έπαιρνε όταν ήταν παιδί. Φυσικό, προσαρμοσμένο, μικρός καθηγητής).

**ΦΥΣΙΚΟ** : κάνει ό,τι θέλει, εκδηλώνει συναισθήματα, αντιδρά αυθόρμητα, εγωϊστικά, γκρινιάρικα χωρίς αυτοέλεγχο.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ** : υποχωρητικό, ενεργεί σύμφωνα με τις προσδοκίες, των άλλων, δειλό, ντροπαλό, φοβισμένο, ευκίνητο-ευέλικτο, προλαβαίνει, να κάνει κάτι πριν του το ζητήσουν.

**ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ** : σκαρφίζεται πονηριές, ξεγελάει τους άλλους, εκμεταλλεύεται καταστάσεις, κατεβάζει απίθανες ιδέες, μόνιμος αντιρρησίας, αντιδραστικός-βίαιος, δεν δέχεται παθητικά επιρροές, θέτει τέλος στις σχέσεις εξάρτησης.

Σημαντική πρόταση της θεωρίας του είναι το "**σενάριο ζωής**" του ατόμου, που διαμορφώνεται νωρίς στη ζωή του (6-7 ετών) και αποτελείται από τους σκοπούς της ζωής του ατόμου, τη γνώμη του για τον κόσμο και τις προσπάθειές του να υλοποιήσει τους σκοπούς αυτούς.

Όταν το άτομο δεν μπορεί με επιτυχία να υλοποιήσει το ατομικό του σενάριο ζωής παρουσιάζονται προβλήματα.

Αντί να είναι καθηλωμένο σε μια κατάσταση του εγώ μπορεί να καθορίζει το ίδιο το σχέδιο ζωής του. Μαθαίνοντας να ελευθερώνει τον ενήλικα παίρνοντας και τα καλά των άλλων καταστάσεων, οργανώνει τον ψυχολογικό του χρόνο πιο εποικοδομητικά. Η προσοχή επικεντρώνεται στο εδώ και τώρα και στην αξία του να ζει πέρα για πέρα κανείς την ζωή του.

## ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

Επιπλέον ο σύμβουλος ΣΕΠ κατανοεί τις βασικές ανάγκες καθώς και την ανάγκη της **αυτοπραγμάτωσης** (ανθρωποκεντρική θεώρηση, ROGERS)



και αναγνωρίζοντας τις ατομικές διαφορές των μαθητών και τους κυριότερους **μηχανισμούς άμυνας** των εφήβων (προβολή, μετατόπιση, υπεραναπλήρωση, φυγή-αναχωρητισμός, άρνηση, εκλογίκευση-διανοητικοποίηση) , διευκολύνει σύμφωνα με το **κριτικό αναπτυξιακό μοντέλο** (Κοσμίδου) τη μετάβαση των μαθητών στο επόμενο στάδιο της σταδιοδρομίας τους.

### ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Η συμβουλευτική παρέμβαση διαρθρώνεται στον άξονα του χρόνου (πριν-κατά τη διάρκεια – μετά) και αναφέρεται τόσο προς το ίδιο το άτομο, όσο και προς όλους τους εμπλεκόμενους φορείς της σχολικής κοινότητας (επιμόρφωση εκπαιδευτικών, ενημερώσεις γονέων, συμβουλευτική μαθητών) με σκοπό:



Εμβάθυνση στη **διεργασία αυτογνωσίας**

Έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων-Τόνωση της διεκδικητικότητας, αντιμετώπιση αποτυχιών- Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης- αυτοπεποίθησης- Βελτίωση της επικοινωνιακής δεξιότητας και των άλλων δεξιοτήτων ζωής και μάθησης - Διάλογος ως προς τα πιθανά εμπόδια αλλά και τους διευκολυντικούς παράγοντες στη πορεία προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης

### ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

**ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ:** εξοικείωση με τους δυνατούς τρόπους και τις πιθανές λύσεις.

**(ΕΠΑΝΑ) ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ**

**Δέσμευση** και καλλιέργεια μεθοδικότητας για την επίτευξη στόχων.

Η μετάβαση είναι μια σημαντική λειτουργία της συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας και οι παρεμβάσεις χαράσσονται στα πλαίσια διαδοχικών φάσεων.

### **ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ**

- Πριν την καθαντό μετάβαση
- Κατά τη μετάβαση
- Μετά την καθαντό μετάβαση (follow up).

# ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

<b>ΗΜΕΡΙΔΑ ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ 2015-2016</b> <b>“ΣΤΗΡΙΖΩ”</b> <b>20/1/2016</b> <b>ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ</b> <b>Αγίου Παύλου 51 και Κλείτορος (3<sup>ο</sup> ΕΠΑΛ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ)</b> <b>3<sup>ο</sup> ΕΠΑΛ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ</b>
<b>ΕΝΟΤΗΤΑ 1: «Μετάβαση των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από το ένα στάδιο σπουδών στο άλλο: εμπόδια και γέφυρες»</b>
<b>Ερωτήσεις</b>
1. Οι μεταβάσεις αφορούν στην..... ζωή. (συμπληρώστε το κενό)
2. Πιθανά εμπόδια μετάβασης για το μαθητή (καταγράψτε τα πιο σημαντικά κατά τη γνώμη σας): 1..... 2..... 3.....
3. Ποια είναι τα στάδια μετάβασης για το μαθητή: Α....., Β....., Γ....., Δ.....
4. Πώς μπορεί να αντιδράσει το άτομο στη διαδικασία της μετάβασης: Α..... Β..... Γ..... Δ.....
5. Ποια είναι τα μοντέλα διαχείρισης της μετάβασης: Α..... Β.....
6. Ποια είναι τα σημαντικότερα ζητήματα της εφηβείας: Α..... Β..... Γ.....
7. Ποιο είναι το σημαντικότερο επίτευγμα για τον έφηβο σύμφωνα με τη ψυχοκοινωνική θεωρία του Έρικσον: .....
8. Ποια είναι τα είδη της συναισθηματικής νοημοσύνης και ποια είναι τα σημαντικότερα κατά τη γνώμη σας για τον έφηβο;.....
9. Ποια είναι τα στάδια επαγγελματικής ανάπτυξης σύμφωνα με τις εξελικτικές ψυχολογικές θεωρίες: Α..... Β..... Γ.....
10. Ποιες είναι οι σημαντικότερες θεωρίες μάθησης επιγραμματικά: Α..... Β..... Γ..... Δ.....

### ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναστασόπουλος Δ., «Η ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη στην εφηβεία» στο Τσιάντης Ι. (επιμ.), Βασική Παιδοψυχιατρική Εφηβεία, Τόμος Β΄, Τεύχ. 1ο, Καστανιώτης, 2000
- Κακαβούλης Αλ., Η μετάβαση των μαθητών από την πρωτοβάθμια στη μέση εκπαίδευση. Ψυχολογικές και παιδαγωγικές επιπτώσεις, Αθήνα 1984.
- Μέλλων, Ρ. (1998) . Ψυχοδιαγνωστικές μέθοδοι, Ελληνικά γράμματα
- Goleman, D. (1999). Η συναισθηματική νοημοσύνη στο χώρο της εργασίας, Ελληνικά γράμματα.
- Herbert, M. (1994). Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα.
- Δημητρόπουλος, Ε., 1994. Σχολικός εκπαιδευτικός και επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική, Αθήνα, Γρηγόρης.
- Δημητρόπουλος, Ε. ,1999. Συμβουλευτική Προσανατολισμός, τ.β. Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας , Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Γρηγόρης.
- Μαλικιώση – Λοΐζου, Μ. (2001). Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση. Από τη θεωρία στην πράξη. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- ΕΟΠΠΕΠ - ΕΚΠΑ, (8-10/11/2013). Υλικό επιμορφωτικού σεμιναρίου
- Κοσμίδου- Hardy (2008). Θεωρητικά ζητήματα για τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Πάντειο
- ΕΟΠΠΕΠ, 17-19/2/2015 Υλικό σεμιναρίου.
- Burr, V. (1995) An Introduction to Social Constructionism. London: Routledge.
- Cecchin, G. (1987) Hypothesising, Circularity & Neutrality Revisited: An Invitation to Curiosity.
- Family Process, 26(4):405-413
- Flaskas, C., McCarthy, I. & Sheehan, J. eds (2007) Hope & Despair in Narrative and Family Therapy. Hove: Routledge.

- Freedman, J., Combs, G. (1996) Narrative Therapy. The social construction of preferred realities. W.W. Norton & Company – New York – London
- Gergen, K., Gerger, M. (2004) Social Construction: Entering the dialogue. A Taos Institute Publication
- Morgan, A. (2011) Τι είναι η αφηγηματική θεραπεία; Μια ευκολοδιάβαστη εισαγωγή (μτφ [Αδάμ Χαρβάτης](#)). Θεσσαλονίκη: [University Studio Press](#)
- White, M. & Epston, D. (1990) Narrative Means to Therapeutic Ends. New York: W. W. Norton & Co.
- Ρήγα, Α.Β. (1997). Καρκίνος από τη μητέρα στην κόρη, Μαυρομάτη
- Jennings , A. (1996). Μάσκες της ψυχής, Ελληνικά γράμματα.
- Νέστορος, Ι. (1988). Συνθετική ψυχοθεραπεία με στοιχεία ψυχοπαθολογίας.
- Κρίβας , Σπ. (2011). Η αφηγηματική προσέγγιση στη συμβουλευτική για τη σταδιοδρομία , Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών θεμάτων.
- ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ ΓΙΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
- <http://www.theinstituteofnarrativetherapy.com/papersandresources.html>

### ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Μπιλανάκη Ελευθερία,

ΤΗΛ. 2105741.999- 6977018936

Υπεύθυνη ΣΕΠ ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ,

Εκπαιδευτικός ΠΕ02, Ψυχολόγος , Μsc Παιδαγωγικής Ψυχολογίας , Ειδίκευση ΣΕΠ

[ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ](#)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ- ΤΕΥΧΗ

- ✓ ΣΕΠ ΚΑΙ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ
  - ✓ ΜΑΘΑΜΕ ΟΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ- ΣΕΠ ΚΑΙ ΕΠΑΛ
  - ✓ ΣΕΠ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ
  - ✓ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ
- ✓ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
  - ✓ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΣΕΠ
- ✓ ΚΕΣΥΠ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ: Αγίου Παύλου 51 και Κλείτορος, 3<sup>ο</sup> ΕΠΑΛ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

ISBN =978-618-82437-2-9